

สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อน
วัยเรียนชุมชนวัดปุณณवास เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
SITUATION AND FACTORS TO DENTAL CARIES IN EARLY CHILDHOOD IN CHILD
CARE CENTER, PURANAVAS SCHOOL, TAWEEWATTANA, BANGKOK

ศิริราชูธ ปุณณวิช¹, ระวีวรรณ แสงฉาย¹, ล้ำศักดิ์ ชวนิชย์¹, พรวิภา เย็นใจ¹,
พัฒนา มูลพฤษกร¹, อุดมศักดิ์ คงเมือง¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดปุณณवास เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครกลุ่มตัวอย่างคือเด็กปฐมวัย จำนวน 136 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผลการวิจัยพบว่า พบฟันผุในเด็กปฐมวัยร้อยละ 64.7, ผู้ปกครองมีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติด้านทันตสุขภาพอยู่ในระดับน้อย และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยได้แก่ ปัจจัยด้านการเลิกดื่มนมจากขวด

คำสำคัญ : เด็กปฐมวัย / ผู้ปกครอง / โรคฟันผุ / การเลิกดื่มนมจากขวด

ABSTRACT

This cross-sectional survey research aimed to study the situation and factors to dental caries in early childhood in child care center, Puranavas school, Taweewattana, Bangkok. The sample included early childhood (136 people). The data were collected through questionnaire. The results showed that 64.7 percent of the dental caries in early childhood, Parents have less knowledge, attitude and practice about dental health. Relating factor to dental caries is Quit drinking milk from a bottle

Keywords: Early childhood / Parent / Dental caries / Quit drinking milk from a bottle

¹ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสุขภาพเป็นปัญหาสำคัญหนึ่งที่พบมากในคนไทยโดยเฉพาะในเด็กปฐมวัย ซึ่งถือว่าเด็กวัยนี้เป็นอนาคตของชาติที่สำคัญ ปัญหาสุขภาพเด็กในวัยนี้มีมากมาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการต่างๆตามมาหากไม่ได้รับการส่งเสริมป้องกันที่เหมาะสม ปัญหาสุขภาพที่สำคัญอย่างหนึ่งของเด็กในช่วงวัยนี้ก็คือ ปัญหาสุขภาพในช่องปาก เพราะถือว่าเป็นวัยที่ไม่สามารถดูแลสุขภาพช่องปากตัวเองได้ดี และในช่วงปฐมวัยนี้เองเป็นช่วงวัยที่เด็กมีฟันน้ำนมครบทั้ง 20 ซี่ และฟันน้ำนมถือเป็นฟันที่มามีความสำคัญมาก เพราะฟันน้ำนมมีหน้าที่ในการบดเคี้ยวอาหาร รวมไปถึงกันที่สำหรับฟันแท้ที่จะขึ้นในอนาคต หากเด็กเกิดโรคฟันผุในฟันน้ำนมก็จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของลูกในวัยนี้ด้วย

โรคในช่องปากที่พบมากในเด็กปฐมวัย คือ โรคฟันผุ จากการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพของประชาชนไทยแห่งชาติ ครั้งที่ 7พ.ศ. 2550 - 2555พบว่าในเด็กอายุ 3 ปี มีสภาวะฟันน้ำนมผุทั้งหมด ร้อยละ 56.7 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (ซี่ต่อคน) ในฟันน้ำนมอายุ 3 ปี เท่ากับ 2.7 คนต่อซี่⁽¹⁾ ซึ่งสาเหตุการเกิดโรคฟันผุส่วนใหญ่ในเด็กปฐมวัยเกิดจากการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เนื่องจากเด็กในวัยนี้ไม่สามารถดูแลสุขภาพช่องปากตัวเองได้ถูกต้อง และการรักษาโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยก็ทำได้ยากเพราะเด็กให้ความร่วมมือน้อย⁽²⁾

แนวทางที่เหมาะสมสำหรับเด็กกลุ่มนี้ควรจะเน้นไปที่การป้องกันการเกิดฟันผุตั้งแต่ฟันเริ่มขึ้นซึ่งสามารถป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพหากได้รับการดูแลอย่างถูกวิธี ในการพัฒนาใดๆก็ตาม เด็กวัยนี้ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนอย่างมากจากพ่อแม่ ผู้ปกครองในการดูแลเอาใจใส่และสร้างเสริมพฤติกรรมที่ถูกต้องให้แก่เด็กคลินิกทันตกรรมของสำนักอนามัยมีแนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากเด็ก 3 ปี ขึ้นไป โดยทันตแพทย์แนะนำเป็นรายบุคคล และรายกลุ่มให้เด็กแปรงฟันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์วันละ 2 ครั้ง เข้าและก่อนนอน ผู้ปกครองควรเป็นผู้บีบยาสีฟันให้ (น้อยกว่า 5 มิลลิเมตร) โดยใช้แปรงสีฟันขนนุ่ม มีความยาวแปรงคลุมฟัน 1-2 ซี่ และช่วยแปรงซ้ำให้ สะอาดหลังเด็กแปรงฟันในแนวขวาง (scrub technique) ผู้ปกครองควรใช้ไหมขัดฟันทำความสะอาดซอกฟันวัน ละ 1 ครั้งก่อนนอน และพาเด็กไปพบทันตแพทย์ทุก 6 เดือน เพื่อรับการดูแลทางทันตกรรมป้องกัน ครูที่เลี้ยงใน สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันดูแลให้เด็กแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการป้องกันโรคฟันผุในเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นการดูแลแนวโน้มสถานการณ์ของโรค และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ปกครองหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนส่งเสริมทันตสุขภาพให้วัยนี้ ตลอดจนเพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากของบุตรหลาน และมีความรู้ที่ถูกต้องเพื่อการมีสุขภาวะที่ดีของเด็กในวัยนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์โรคฟันผุในเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติด้านการดูแลทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติด้านการดูแลทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองในเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

แนวคิด และทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษา สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์โรคฟันผุในเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดบูรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครได้ทำการศึกษา ค้นคว้าแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมานำเสนอ เป็นหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ

- 2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก
 - 2.1.1 โครงสร้างและหน้าที่ของฟัน
 - 2.1.2 โรคในช่องปาก
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

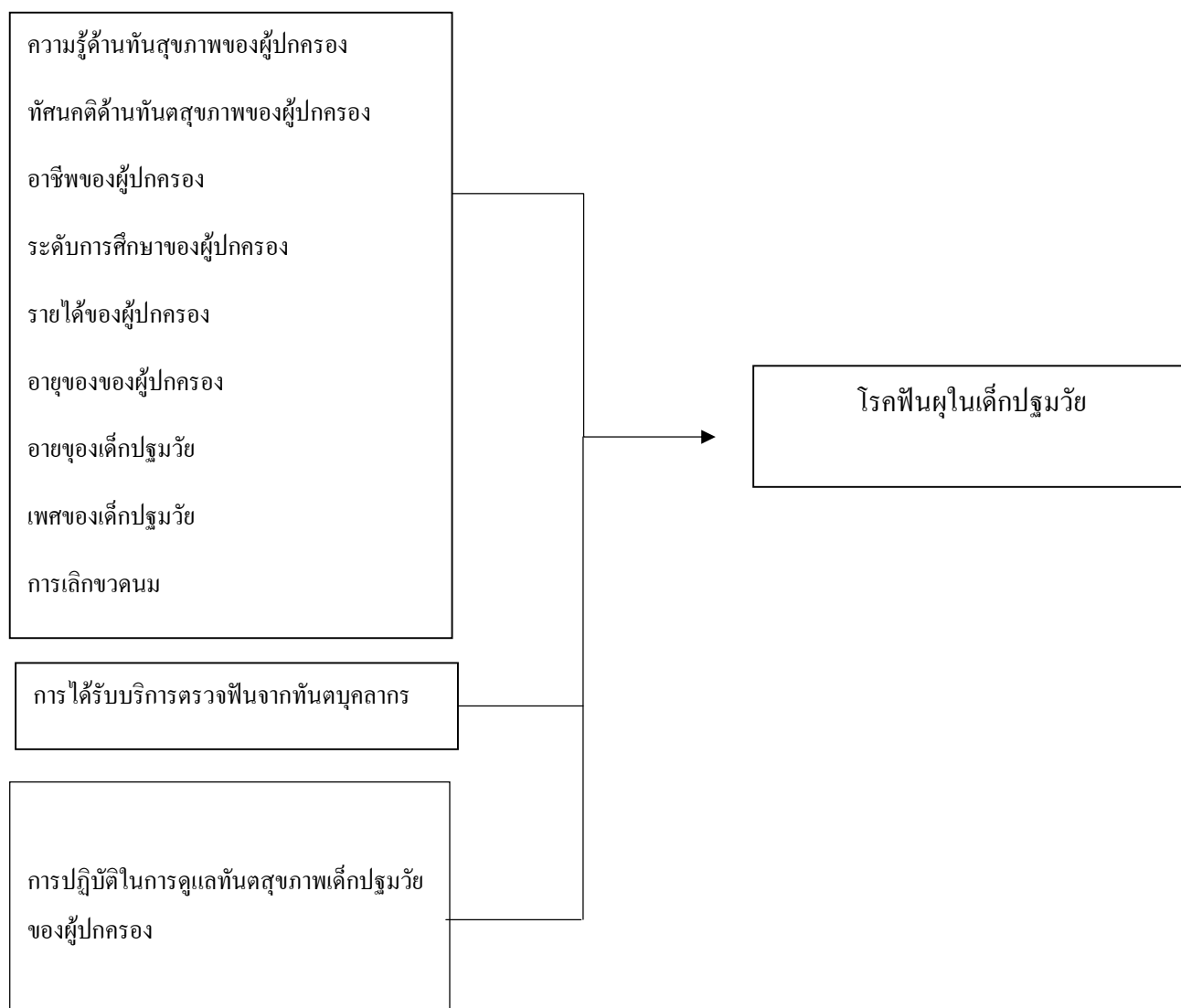
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทรงชัย ลีตโสมกุล⁽⁴⁾ พบว่าเด็กที่หัดบดเคี้ยวแล้วจะมีฟันผุสูง แต่เมื่อมีการดื่มนมบ่อยครั้ง ประกอบกับการทำความสะอาดช่องปากที่ไม่ดีย่อมส่งผลกระทบต่อ การเกิดโรคฟันผุสูงในเวลาต่อมา และยังพบว่าผู้ปกครองมากกว่า 1 ใน 3 ที่ไม่เคยทำความสะอาดฟันเด็ก เมื่ออายุ 9 เดือนเลย ผลที่ตามมาคือ เด็กที่แม่ดูแลเอาใจใส่ในการทำความสะอาดมากกว่า จะมีจำนวน ฟันผุน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่เกิดจากมารดาที่มีสุขภาพช่องปากไม่ดีคือมีฟัน ผุ ในขณะที่ตั้งครรภ์มากกว่า 10 ซึ่งพบว่าเด็กมีฟันผุสูงกว่าอย่างชัดเจน และหากเด็กอยู่ในการดูแลของ ผู้ดูแลเด็กที่รับราชการ และมีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา มีจำนวนฟันผุน้อยกว่า ซึ่งบ่งชี้ว่าการมีความรู้ที่ดี การปฏิบัติ และการเอาใจใส่ที่ดี ในด้านสุขภาพช่องปากอย่างสม่ำเสมอในเด็กวัยนี้ส่งผลต่อสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย

ฉลงชัย สกลวสันต์⁽⁵⁾ พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนร้อยละ 97.9 ได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยการแปรงฟัน แต่ส่วนใหญ่เด็กแปรงฟันด้วยตนเอง มีเพียงร้อยละ 15.0 ที่ได้รับการแปรงซ้ำจากผู้ปกครอง สำหรับความถี่ในการแปรงฟัน ร้อยละ 90.9 แปรงวันละ 1 ครั้ง โดยเป็นการแปรงหลังตื่นนอนในตอนเช้า ร้อยละ 91.3 มีเพียงร้อยละ 38.9 ที่แปรงฟันก่อนนอน

พรรณราย ทัพนันตกุล⁽⁶⁾ พบว่าเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์โรคฟันผุในเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปี ผลการศึกษาพบว่า อายุบุตร มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน เพศบุตร, การดื่มนมขวด, อายุที่เลิกนมขวด, การรับประทานนมหวานเหนียวติดฟัน, การแปรงฟันให้เด็กของผู้ปกครอง, ระดับความรู้, ระดับเจตคติ ไม่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุ

กรอบแนวคิดวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือผู้ปกครองเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดปุณณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 136 คนทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยผู้สร้างขึ้น โดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร งานวิจัย คู่มือการสอนทันตสุขศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็ก และตัวเด็ก รวมทั้งหมด 12 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 3 ทักษะการปฏิบัติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 4 การปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยจำนวน 10 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปมีการใช้สถิติดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. จัดระดับคะแนนความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติโดยการอิงกลุ่มดังนี้

คะแนนระดับต่ำ ได้แก่ คะแนนต่ำกว่า $\bar{X} - \frac{1}{2} SD$

คะแนนระดับปานกลาง ได้แก่ คะแนนตั้งแต่ $\bar{X} - \frac{1}{2} SD$ ถึง $\bar{X} + \frac{1}{2} SD$

คะแนนระดับสูง ได้แก่คะแนนมากกว่า $\bar{X} + \frac{1}{2} SD$

3. พิสูจน์สมมติฐานด้วย Chi Square Test

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าผู้ปกครองเด็กเป็นเพศหญิงร้อยละ 58.1 เป็นเป็นเพศชายร้อยละ 41.9 ช่วงอายุที่มากที่สุดคือ 31-40 ปี ร้อยละ 47.1 ระดับการศึกษาที่มากที่สุดได้แก่มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. ร้อยละ 27.9 และรองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือ เทียบเท่า ร้อยละ 24.3 ตามลำดับ รายได้เพียงพอและมีเหลือเก็บ ร้อยละ 33.8 ผู้ปกครองเป็นบิดาร้อยละ 49.3 มารดาร้อยละ 41.9 ส่วนข้อมูลทั่วไปของเด็กปฐมวัย เป็นเพศชาย ร้อยละ 63.2 เพศหญิงร้อยละ 36.8 ยังมีเด็กที่มนมจากขวด ร้อยละ 43.4 และเลิกขวดน้ำนมมากที่สุดตอนอายุ 3 ปีขึ้นไปร้อยละ 69.9 เด็กยังกินขนมหวานเหนียวติดฟัน 1-2 วันต่อสัปดาห์หรือร้อยละ 44.9 รองลงมาคือ 3-4 วันต่อสัปดาห์ ร้อยละ 36.8 และผู้ปกครองแปรงฟันให้เด็ก มากที่สุดคือวันละ 2 ครั้งร้อยละ 60.3 และแปรงวันละ 1 ครั้ง ร้อยละ 32.4 ตามลำดับ

ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กปฐมวัยพบว่าผู้ปกครองมีความรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยร้อยละ 47.8 ระดับปานกลางร้อยละ 40.4 และระดับมากร้อยละ 11.8 ทักษะการปฏิบัติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการ

ดูแลทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีทัศนคติในระดับน้อย ร้อยละ 97.0 และ ระดับกลาง ร้อยละ 2.0 ระดับน้อย 1.0 ตามลำดับ การปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองมีการปฏิบัติที่ถูกต้องอยู่ในระดับน้อยร้อยละ 80.0 ระดับปานกลางร้อยละ 20.0 และระดับมากร้อยละ 0 และพบว่าเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากจากทันตบุคลากร ร้อยละ 94.9

เด็กปฐมวัยมีการเกิดโรคฟันผุทั้งหมด 88 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 และจากการตรวจช่องปากไม่พบปัญหาโรคเหงือกอักเสบผลการทดสอบด้วยสถิติ Chi square test พบว่า การเลิกขวดนมมีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - \text{value} < 0.05$) ส่วนความรู้ ทัศนคติของผู้ปกครอง การศึกษา รายได้ อายุเด็ก อายุผู้ปกครอง หรือแม้แต่เพศของเด็กไม่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุ ในเด็กปฐมวัย ($p - \text{value} > 0.05$) การปฏิบัติตัวด้านทันตสุขภาพของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุในเด็กปฐมวัย ($p - \text{value} > 0.05$) และ การได้รับบริการตรวจฟันจากทันตบุคลากรไม่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุในเด็กปฐมวัย ($p - \text{value} > 0.05$)

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยมีการเกิดโรคฟันผุทั้งหมด 88 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 และจากการตรวจช่องปากไม่พบปัญหาโรคเหงือกอักเสบซึ่งถือว่าเด็กปฐมวัยเกินครึ่งมีภาวะโรคฟันผุ สอดคล้องกับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของผู้ปกครองที่อยู่ในระดับน้อย และยังพบว่าผู้ปกครองมีการแปรงฟันให้เด็กปฐมวัยน้อยกว่าวันละ 2 ครั้ง ถึงร้อยละ 39.8 สอดคล้องกับการศึกษาของ ฉลองชัย สกลวัฒน์⁽⁵⁾ ที่พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนร้อยละ 97.9 ได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยการแปรงฟัน แต่ส่วนใหญ่เด็กแปรงฟันด้วยตนเองมีเพียงร้อยละ 15.0 ที่ได้รับการแปรงซ้ำจากผู้ปกครอง สำหรับความถี่ในการแปรงฟัน ร้อยละ 90.9 แปรงวันละ 1 ครั้ง

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยของการศึกษาคั้งนี้คือ ปัจจัยด้านการเลิกขวดนม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ 4. ทรงชัย ลีตโสสมกุล⁽⁴⁾ พบว่าเด็กที่เลิกขวดนมแล้วจะมีฟันผุสูง แต่เมื่อมีการดื่มนมบ่อยครั้ง ประกอบกับการทำความสะอาดช่องปากที่ไม่ดี ย่อมส่งผลกระทบต่อ การเกิดโรคฟันผุสูงในเวลาต่อมา และยังพบว่าผู้ปกครองมากกว่า 1 ใน 3 ที่ไม่เคยทำความสะอาดฟันเด็ก เมื่ออายุ 9 เดือนเลย และการศึกษา 6. พรรณราย ทัพนันตกุล⁽⁶⁾ ที่พบว่าเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์โรคฟันผุในเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปี ได้แก่ ปัจจัยด้านการเลิกขวดนม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย ควรเพิ่มแนวทางการตรวจคัดกรองโรคฟันผุและวางแผนการรักษาในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อลดอัตราโรคฟันผุ และอาจมีการให้ความรู้ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองเกี่ยวกับความรุนแรง และการป้องกันโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยด้วย
2. จากการศึกษาค้นคว้า ปัจจัยด้านการเลิกติ่มนมจากขวดมีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุในเด็กปฐมวัย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์การเลิกติ่มนมจากขวดในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนโดยเปลี่ยนเป็นการติ่มจากแก้วหรือกล่องแทน และมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเลิกติ่มนมจากขวดแก่ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองด้วย
3. ผลการศึกษายังพบว่าผู้ปกครองเด็กปฐมวัยมีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติส่วนตัวเกี่ยวกับด้านทันตสุขภาพยังไม่ดีเท่า ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้ผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากตัวเองที่ดีเพิ่มด้วยเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการศึกษาในเขตพื้นที่อื่นๆ เพื่อที่จะได้ทราบถึงสถานการณ์โรคฟันผุในเด็กปฐมวัยในพื้นที่ต่างๆ ว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการนำปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เหล่านั้น มาจัดทำแผนในการส่งเสริมการป้องกันโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยต่อไปที่เหมาะสมต่อไป
2. ควรมีศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ชนิดของนมที่ติ่ม การบริโภคอาหารในแต่ละวัน หรือกิจกรรมการดูแลเด็กของครูผู้ดูแลเด็ก เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมป้องกันโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยต่อไป

บรรณานุกรม

กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.2545.รายงานผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2550-2555

สุธรรม เยี่ยมสวัสดิ์ (2545) “การส่งเสริมทันตสุขภาพของเด็กวัยก่อนเรียน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สุดใจ แจ่มเจือและคณะ (2545) “พฤติกรรมดูแลสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครองที่มารับบริการ ทันตกรรมในโรงพยาบาลด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา” วิทยาสารทันตสาธารณสุข 7, 2 : 56-63

ทรงชัย ฐิตโสเมกุล (2546).เอกสารรายงานวิชาการ โครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทยระยะที่ 1 ฉบับที่ 24 :44-64

ฉลองชัย สกลวสันต์(2552), พิชยา บัติปิ่น, รอยพิมพ์ นาระทะ และศรีมาลา เทพสุคนธ์. ผลของ
โครงการส่งเสริมทัศนสุขภาพใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอเมือง จังหวัดน่าน. วิทยาสารทันต
สาธารณสุข. 2552; 14(1): 29-38

พรรณราย ทัพนันตกุล(2556) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับโรคฟันผุในเด็กปฐมวัย อำเภอพรหมคีรี